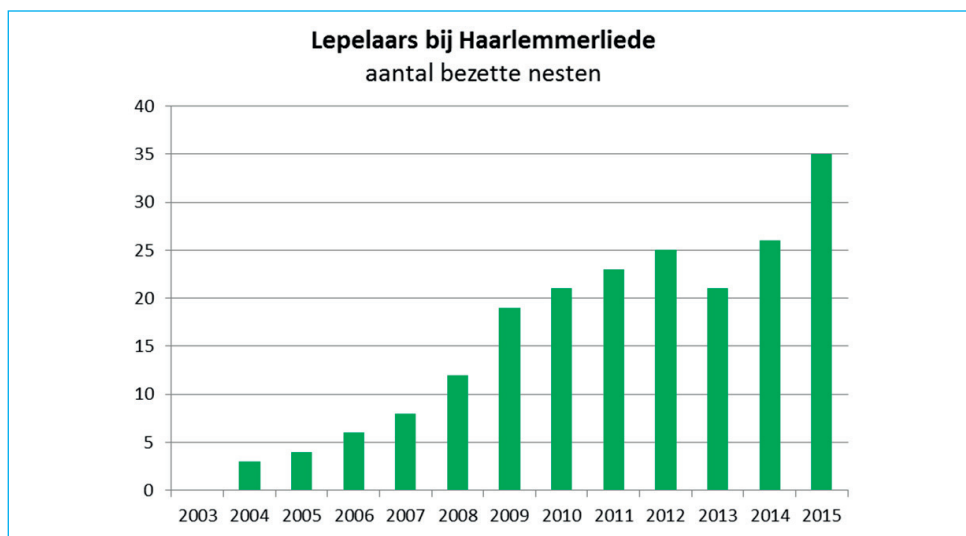

Lepelaars in Zuid-Kennemerland

Vliegbewegingen en voedselvluchten

Voor de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland is de vestiging van de Lepelaar een van de meest spectaculaire ontwikkelingen in het nieuwe millennium. Lepelaars doen broedpogingen in een bosje naast de snelweg bij de Buitenliede. In 2004 brachten drie paartjes voor het eerst enkele jongen groot in boomnesten te midden van een tiental reigers. Sindsdien gaat het crescendo (Tanger, 2015) en in het voorjaar 2015 telden Camilla Dreef en Dirk Tanger vijfendertig nesten bezet door Lepelaars. Wat bepaalt het succes van deze kolonie in de drukke Randstad?

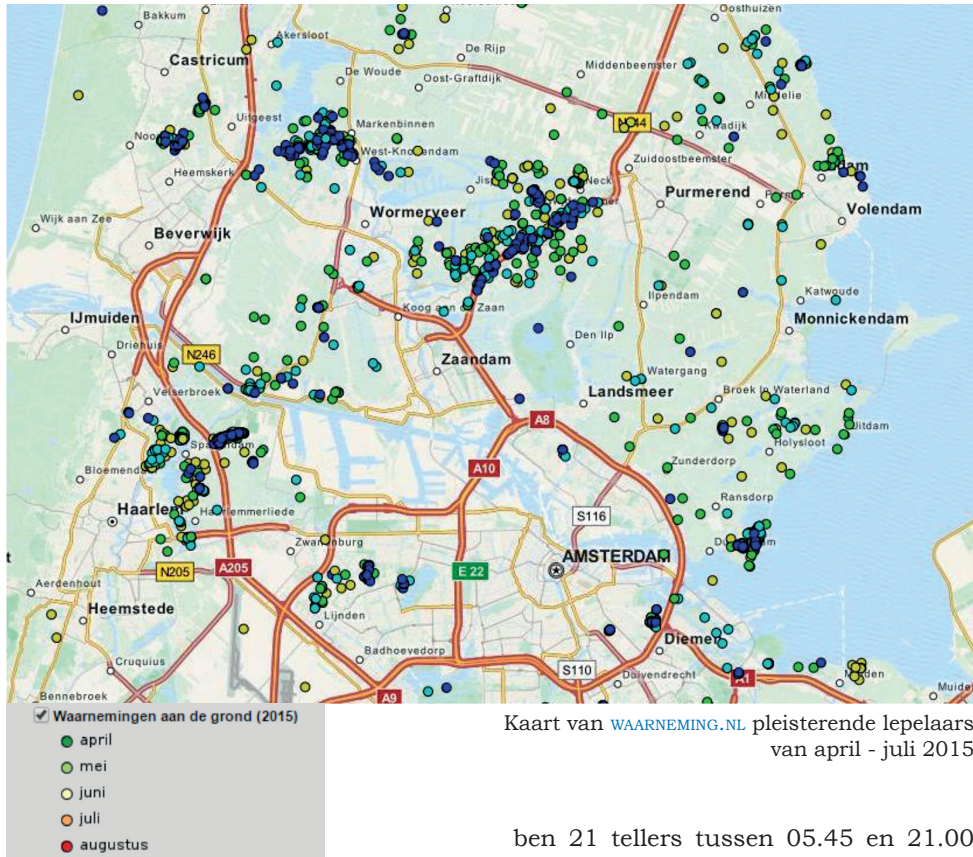
TABEL: Aantal bezette lepelaarnesten in het bosje aan de Buitenliede 2003-2015

Wat bepaalt het succes van deze kolonie in de drukke Randstad?

Laten we beginnen bij het voedsel. Lepelaars eten dierlijk voedsel zoals visjes en grote garnalen. Ze hebben dagelijks ongeveer een halve kilo nodig en vierhonderd gram voor elk opgroeiend jong. In de broedtijd slepen ze dus dagelijks tientallen kilo's vis en garnalen naar de kolonie. Waar halen ze dat vandaan?

Toptijd

Lepelaars starten met broeden in april en mei. Na vijftientig dagen komen de eieren uit. De jongen worden dan intensief gevoerd. Na veertig dagen zijn ze vliegvlug. In de tussentijd blijven ze in de buurt van de kolonie en oefenen met voedsel zoeken. Na vijfenveertig dagen vliegen ze daadwerkelijk uit, maar blijven in de buurt van een ouder. Ook dan

Kaart van WAARNEMING.NL pleisterende lepelaars van april - juli 2015

blijven ze regelmatig jengelen en zeuren om voedsel. Sommige ouders trappen daar ook nog in. Globaal zijn vooral mei en juni topdrukke voor de volwassen Lepelaars voor het aanslepen van voedsel.

Voedsel zoeken

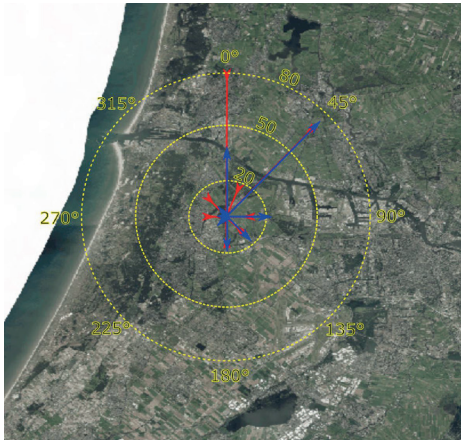
Lepelaars zijn haastige jagers en nauw verwant aan de Ibissen. Ze foerageren heel anders dan reigers. Met woest zig-zaggende snavel lopen ze door het water en stropen in korte tijd de sloot af. Ze blijven niet lang op een plek.

Om een idee te krijgen waar de Haarlemse Lepelaars hun voedsel halen hebben we een cordon van tellers rond de kolonie gelegd. Op 3 mei 2015 heb-

ben 21 tellers tussen 05.45 en 21.00 uur 433 vliegbewegingen geregistreerd van foeragerende Lepelaars. We telden 221 aanvliegende en 212 uitvliegende exemplaren. Het aan- en afvliegen ging de hele dag door met uitschieters rond zonsopgang en - ondergang.

We nemen aan dat er op 3 mei ongeveer vijftig paar met jongen in de kolonie zijn. Een deel zat nog op eieren of moest nog starten met broeden. Gaan we uit van drie jongen per nest dan moeten de Lepelaars dagelijks per nest 2,2 kilo en gezamenlijk vijftig kilo vis en garnalen aanvoeren.

In achttien uur telden we 221 invliegende lepelaars, dus in elk nest zijn in die periode negen ladingen met voedsel afgeleverd. Dus elk anderhalf uur een vrachtje.

VLEIJBEBEWEGINGEN: blauw - uitvliegrichting, rood - invliegrichting.

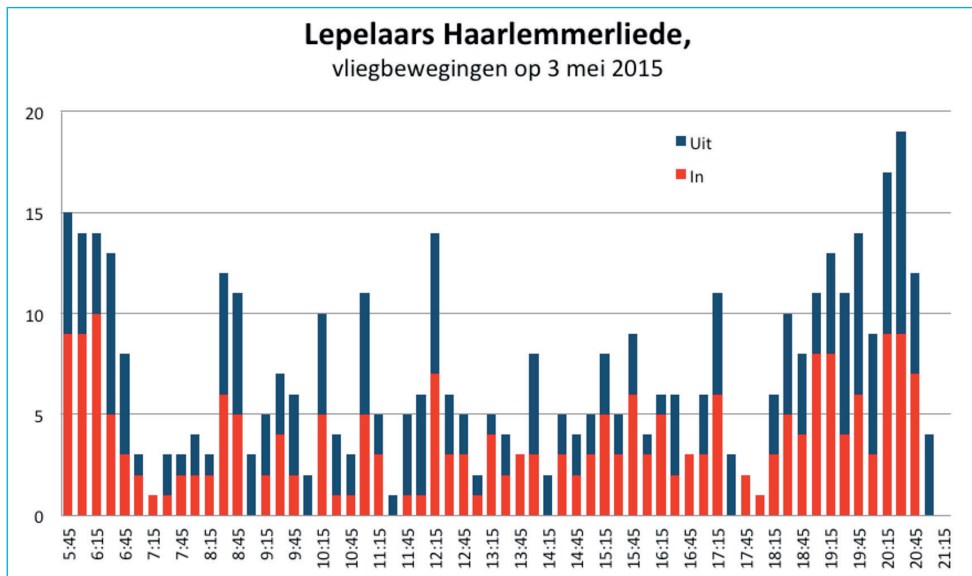
Uit welke gebieden halen ze het voedsel?

De meeste Lepelaars vertrekken in noordoostelijke richting. Meestal alleen en een enkele keer met z'n tweeën. Ze keren meestal terug uit het noorden. In het westen en zuiden liggen een paar

voedselgebieden van ondergeschikt belang.

In de periode april en mei zijn er - gek genoeg - weinig waarnemingen van foeragerende Lepelaars in Zuid-Kennemerland: wel regelmatig bij de Westhofplas enkele exemplaren, en af en toe in de Heksloot en Verenigde Binnenpolder, maar dat stelt niet veel voor ondanks regelmatig afspeuren van deze polders.

Uit analyse van Waarneming.nl blijkt dat er in de Zaanstreek wel veel foeragerende Lepelaars worden waargenomen, met name in de Wijde Wormer. Zelf heb ik kunnen zien dat veel Lepelaars van en naar de Zaanstreek vliegen. Het lijkt er sterk op dat daar de belangrijkste voedselgebieden van de Zuid-Kennemer Lepelaars liggen. Dat is een afstand van ongeveer negentien kilometer. Dat lijkt veel, maar uit de literatuur is bekend dat Lepelaars voedselvluchten van meer dan vijftientwintig kilometer kunnen maken.

VLEIJBEBEWEGINGEN VAN DE LEPELAARS van de Buitenliede, blauw - uitvliegrichting, rood - invliegrichting. Datum waarnemingen: 3 mei 2015.

Discussie

In zijn onderhoudende boek over moerasvogels van Europa wijdt professor Voous ook een hoofdstuk aan de Lepelaar. Hij schetst de ups en downs van de soort in Nederland en net als het weer beter gaat met de soort dreigt een nieuw gevaar. *“Inmiddels is de lepelaar met een nieuw probleem geconfronteerd. Sinds kort zijn de in ons land oprukkende vossen in het Zwanenwater en Naardermeer doorgedrongen en hebben onder de oude en jonge lepelaars gewelddadig huis gehouden. Onze lepelaars moeten klaarblijkelijk leren weer veilige nestplaatsen uit te kiezen. Het ziet er naar uit dat zij daar toe in staat zijn en dat zij bereid zijn de traditionele, maar niet langer veilige broedplaatsen op te geven”.*

Dat heeft professor Voous in 1992 goed gezien. Was de Lepelaar een soort van rietmoerassen in grote, beschermde natuurreservaten, inmiddels blijkt hij ook te kunnen broeden in hoge bomen aan de stadsrand. Dit jaar brachten ze zelfs jongen groot in een bosje in het Sloterpark, midden in Amsterdam West. De Lepelaar als boombewonende stadsvogel...

Blijkbaar is het kleine, maar goed beschermde broekbosje bij de Buitenliede voldoende veilig. Hun grote actieradius maakt het mogelijk om voldoende voedsel in de omgeving te verzamelen. En zo wordt het mogelijk dat we in Zuid-Kennemerland het hele voorjaar en zomer kunnen genieten van tientallen af en aan vliegende Lepelaars naar de kolonie of, later in het seizoen, pleisterend in de polders.

Voor de onderzoekende vogelaars resten gelukkig nog veel vragen waar we dit jaar de tanden in gaan zetten.

- Wat eten de Lepelaars nu precies? Visjes of garnalen; we gaan verder onderzoek doen naar de prooien.

OPROEP

Wie wil meedoen met de telling van de Lepelaars?

Op zaterdag 7 mei houden we weer een simultaantelling; van zonsopgang tot zonsondergang. We werken in tijdvakken van drie uur. Meld je (liefst met z'n tweeën) aan via de website van de VWG.

- Hoe hoog is het broedsucces? Het lijkt erop dat het in onze kolonie beduidend hoger is dan bijvoorbeeld op de Wadden.
- Waar halen ze hun voedsel vandaan? Veel meer waarnemingen verzamelen en invoeren in waarneming.nl dus!
- Zijn er verschillen in voedselgebieden en gedrag, voor, tijdens en na het broeden?
- Kunnen we door inrichting en beheer de voedsel- en pleistergebieden verbeteren? Met name de Houtrakkerbeemden en de Westhoffplas bieden misschien goede kansen?
- Natuurlijk gaan we in mei weer een 18-uurs telling organiseren. Uren geconcentreerd naar Lepelaars kijken is immers een mooie tijdbesteding.

Dank aan....

- de tellers die op 3 mei vroeg opstonden en mooi weer hadden: Mark Hessels & Andrea Bloem, Peter Spolders en Johan Stuart, Siska Leek & Glenn Heeres en Nico de Bont, Peter Pennoek & Eef van Huijssteeden.
- dan aan de mensen die later op de dag in de al dan niet stromende regen hebben geteld: Els Groen & Barbara Tanner, Monica Bronkhorst, Dolf Pull & Hans Peter Breeuwsma, Henriette Konst & Bart Monné, Kees Mostert &

TELLERS Peter Pennock, Nico de Bont en Eef van Huijssteeden (vlnr) verliezen bij de Buiten Liede geen Lepelaar uit het oog. *Foto: Nico Jonker*

- Lidy Zeinstra. Het meeste geluk hadden de laatste tellers met een mooie ondergaande zon: Lidy Zeinstra & Nico Jonker en Frank Visbeen & Dirk Tanger.
- aan Johan Stuart en Dirk Tanger voor de hulp bij de werving en organisatie, Camilla Dreef voor de broedvogelgegevens en Siska Leek en Bart Monné voor de verwerking van de gegevens naar de heldere figuren.

nemerland en Haarlemmermeer. (hoofdstuk 7). Uitgave: Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland, 2015.

- Voous, K.H., 1992. Moerasvogels van Europa (met een voorwoord van ZKH Prins Bernard). Uitgave: Thieme
- Meer artikelen van Dirk Tanger over de Lepelaars bij de Buitenliede zijn te vinden via: <http://natuurtijdschriften.nl/> zoek op 'Fitis' en op Dirk Tanger

■ *Nico Jonker*

Dit voorjaar meer.....

Literatuur

- Tanger, D., 2015. Lepelaars broeden om de hoek, succesvolle kolonie midden in hectische Randstad. In: Vrije Vogels, Dynamiek in de vogelstand in Zuid-Ken-